

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio IX. De Dei immutabilitate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

vidit rubum ardentem dictum est, *Locus in quo stas, terra sancta est*: quia scilicet ibi erat Deus per mysticæ rei manifestationem. Adeft etiam Deus summis Pontificibus & Conciliis vniuersalibus, ne errare possint in definiendis iis, quæ vel ad fidem, vel ad mores pertinent.

ARTICVLVS IV.

Vtrum esse vbique sit proprium Dei.

esse vbique proprium est Dei.

ETA esse vbique vt sit totus in omni loco, & totus in qualibet cuiusque loci parte, & insuper vt nulla potètia dari possit locus, in quo non sit, ita est proprium Dei, vt nulli alteri rei, etiam vniuerso ipsi possit conuenire. Atque hæc sunt quæ D. Thomas in hoc articulo docet.

QVÆSTIO IX.

De Dei immutabilitate.

ARTICVLVS I.

Vtrum Deus sit immutabilis omnino.

ordo & sensus in quaestio.

DIVVS Thomas acturus q. sequente de Dei infinitate quoad durationem, nempe de æternitate, excludit hac quaestione ab eo imperfectionem mutationis, ex cuius priuatione demonstratur etiam æternitas. Porro mutatio in hac quaestione sumitur latissimè, vt comprehendit omne genus mutationis, quæ quoquo modo potentiam passiuam exigeret in eo, quod ita mutaretur, vt D. Thomas hoc loco ad primum explicat, & satis innuit verbum illud tituli huius articuli, *omnino immutabilis*.

Conclusio. Deus est immutabilis omnino.

Conclusio est. Deum esse omnino immutabilem. Est de fide, vt constat ex illo Malach. 3. *Ego Deus & non mutator*. Iacob. 1. *Apud quem non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio*. Numerorum 23. *Non est Deus vt homo, vt mentatur, nec vt filius hominis, vt mutetur*. Capite firmiter, de summa Trinitate & fide Catholica ex Concilio Lateranensi 2. *Vnus solus est verus Deus, æternus, immensus, & incommutabilis*.

Rationibus etiã probatur primò, quoniam quod mutatur est in potentia ad id, ad quod mutatur, admittitque aliquam compositionem, saltem cum eo, ad quod mutatur: sed Deus est actus purus, simplexque omnino, vt q. 3. demonstratum est: ergo nulla ratione potest mutari. Secundo, Deus est prima causa, & ob eam rationem est ens quod omnino necesse est esse, quòdque neque incipere potuit, neque potest desinere, vt q. 2. art. 3. ostendimus, atque de ipsius essentia est sua propria existentia, vt q. 3. art. 4. confirmauimus: ergo nec secundum accidentia, nec secundum substantiam, siue ad esse, siue ad non esse, est mutabilis: tum propter infinitatem atque immensitatem suæ essentia, ratione cuius, vt est in infinito atque omni spacio imaginario, vt q. præcedente art. 1. disput. 3. demonstratum est, ita mutari nequit secundum locum: tum etiam quoniam cum sit fons & origo totius esse, omnia præhabet in se, si-bique est sufficiens, atque nullius eget, & idcirco mutari nequit ad aliquod accidens acquirendum.

Obiicitur primò.

Obiicit aliquis. Cùm Deus sit in omnibus rebus, vt q. præcedente fuit explicatum, erit in lapide: quando ergo lapis mouetur de loco in locum, Deus saltem per accidens mouebitur ad motum lapidis. Consequentia ex eo probatur, quia quando aliquid

A mouetur, omnia quæ in eo sunt mouentur simul, saltem per accidens.

Secundo.

Præterea, quod transit ab otio in operationem, mutatur: Deus autem ex tempore creauit mundum, cùm ex æternitate nihil fuisset molitus: ergo mutatus est.

Ad primum.

Ad primum neganda est consequentia. Ad probationem dicendum, illud non esse verum de eo, quod ita est totum in eo, quod mouetur, vt simul etiam sit totum vbique: quare cùm Deus propter immensitatem suæ essentia vbique sit totus, etiam in loco infinito imaginario, vt superiori quaestione comprobatum est, efficitur, vt ad nullum locum possit peruenire lapis, in quo Deus non sit, neque desinere possit locum, in quo ipse Deus non maneat, & ob id fieri nequit, vt moto lapide, Deus moueatur, etiam per accidens ad illius motum, quamuis lapidè perpetuò, quocumque eum moueas, comiteretur. Sicut enim si primum mobile esset animatum animo indiuisibili, qui totus esset in toto orbe, & totus in qualibet parte, licet orbis moueretur circulariter, ratione suarum partium, quæ perpetuò singula mutarent situm in spacio, animus tamen, neque per accidens quidem moueretur ad motum singularum partium, eò quòd semper esset totus in singulis punctis spacij, ac proinde numquam inciperet esse, vbi antea non erat, neque desineret esse in aliquo puncto in quo totus non maneret: ita idem maiori cum ratione dicendum est de Deo, quando mouetur lapis, aut alia res creata, in qua Deus sit, eò quòd Deus totus vbique sit, & totus vbique maneat.

Animaduerte autem, non bene responsum, si quis fortè sibi persuaderet, vt aliquid moueatur per accidens ad motu eius, in quo est, oportere, vt illi sit quasi alligatum: Deum autem non esse alligatum lapidi. Fortè enim videri posset alieui, quemadmodum non est necesse, vt angelus, qui existens in quadam parte spacij mouet primum mobile, imprimendo impulsium successiue illius partibus, quæ eò perueniunt, moueatur ad motum earundem partium, eò quòd illis non sit alligatus, sed illis recedentibus, ipse perpetuò maneat in eadem parte spacij, ita Deu non moueri ad motum lapidis, eò quòd illi non sit alligatus. Hæc, inquam, non esset legitima solutio, nam licet Deus annihilando lapidem posset desinere esse in eo, ex hypothesi tamen quòd illum conseruaret, necessariò est in eo: quare si Deus non esset in loco, ad quem lapis mouetur, necessariò moueretur ad motum lapidis: sicut Christus, ex suppositione, quòd sit in hostia consecrata, necessariò quoad humanitatem, mouetur per accidens ad motum hostia, quando hostia tota mutat locum: secus autem quando non mutando secundum se totam locum, moueretur circulariter.

Ad secundum. Deus creatus ex tempore, cur non mutetur.

Obiicitur.

Ad secundum neganda est maior de transitu per operationem transeuntem, qualis est creatio: ignis namque immotus calefacit aquam sibi coniunctam, cùm tamen antea eam non calefaceret.

Obiicit tamen, fieri nequit, vt emanet de nouo actio ab agente in passum, nisi facta prius mutatione aliqua, vel in agente, vel in passio: reddenda quippe est ratio, quare potius modo, quam antea operetur: neque alia poterit reddi, nisi motus, quo vel agens passio, vel passum agenti admorum, aut noua voluntas agentis ad operandum, quæ antea non esset, aut aliquid simile: cùm ergo creationem mundi non præcedat motus, aut variatio aliqua rerum creatarum, quæ ante creationem non erant, sit, vt præcedat mutatio, aut variatio in Deo, saltem quoad actum voluntatis.

Ad

Responsio.

Ad hoc argumentum neganda est maior, quando agens operatur per determinationem suae voluntatis, vt operatur Deus: eo namque ipso quod Deus ex aeternitate statuit creare mundum in tali instanti temporis imaginarij, atque in tali parte spacij, adueniente eodem instanti, à voluntate ex aeternitate ita determinata emanauit actio, nulla facta variatione in Deo, etiam quoad actum voluntatis. Ad probationem ergo in oppositum negandum est, non posse reddi aliam rationem, nisi vel motum, aut variationem prius factam in agente, aut in passio: sufficientissima namque ratio est libeta determinatione voluntatis diuinae ex ipsa aeternitate, qua voluit creationem mundi potius in instanti, in quo illum mandauit executioni, quam in quouis alio, & potius in vna parte spacij quam in alia.

A datur aliquid in potentia, quod cum non esse opposito peristere potest: in corporibus autem inferioribus datur materia prima, quae potest esse cum priuatione formae substantialis: ergo mutabilia sunt per generationem & corruptionem à non esse ad esse substantiale, & rursus ab esse ad non esse. Composita etiam ipsa esse possunt cum priuatione accidentium, dummodò accidentia non fluunt necessarîo à natura subiecti: ergo mutari possunt secundum accidentia, quae non fluunt necessarîo à natura: materia verò prima mutari etiam potest secundum ea, quae necessarîo fluunt à naturis corporum.

secundum substantiam, quam secundum accidentia per potentiam in se.

B Tertia est. Corpora caelestia non sunt mutabilia per potentiam in ipsis quoad esse substantiale, sunt tamen quoad esse accidentarium mutabilia, nimirum secundum locum & alia accidentia similia. Primum iuxta suam sententiam, quod scilicet materia caeli distincta sit specie à materia horum inferiorum, probat D. Thomas, quoniam materia caelorum non comparatur secundum priuationem formae substantialis, eò quod forma eorum perficiat totam potentiam materiae. Iuxta aliorum verò sententiam probari potest, quoniam forma caeli non habet contrarias dispositiones, & idè vt generatione produci nequit, ita neque corruptione potest desinere. Secundum verò patet, quoniam dum partes sunt in vno loco habent priuationem existentiae, quam in alio loco habiturae sunt, & interdum sunt priuatae parte luminis, quam possunt recipere.

Tertia conclusio. Caelestia corpora mutabilia non sunt per potentiam in se secundum substantiam, sed solum secundum accidentia.

C Quarta est. Substantiae spirituales non sunt mutabiles quo ad suam substantiam per potentiam in ipsis, bene tamen quoad esse accidentarium. Primum probatur, quoniam in eis non datur aliquid, quod possit esse cum priuatione esse earundem. Secundum etiam probatur, quoniam mutabiles sunt per electionem atque alios actus intellectus & voluntatis ad formas multas accidentarias: per motum etiam localem mutabiles sunt secundum locum.

Quarta conclusio. Angeli immutabiles sunt per potentiam in se ipsis secundum substantiam, non verò quoad accidentia.

ARTICVLVS II.

Vtrum esse immutabile sit Dei proprium.

DISPUTATIO I.

Questionis sensus.

V AESTIO est de mutatione latè sumpta, siue fiat praesupposito subiecto, quod sit sub vtroque termino, siue vllò praesistente subiecto ea fiat. Vnde sub mutatione hoc loco, creatio, & annihilatio, & generaliter omnis mutatio comprehenditur.

Conclusio. Dei proprium est esse immutabilem.

Conclusio est. Proprium est Dei esse immutabilem. Quae est de fide, vt patet 1. ad Timotheum 6. Qui solus habet immortalitatem, id est, desinere nequit. Caetera igitur desinere esse possunt, ac proinde mutationi subiiciuntur. Psal. 101. Opera manuum tuarum sunt caeli, ipsi peribunt. (id est, pereant licet) similis loquendi forma est sermone Hispano, tu autem idem ipse es, & anni tui non deficiunt. Capite firmiter, de summa Trinitate, & fide Catholica de Deo dicitur, quod sit vtram vniuersorum principium, creator omnium visibilium & inuisibilium: & in symbolo Concilij Niceni ac Constantinopolitani dicitur, Eum esse creatorem caeli & terra, visibilium omnium, & inuisibilium, omnia igitur à Deo esse acceperunt per creationem, & subinde ex non esse ad esse mutata sunt.

Mutabile quoddam per potentiam in se, quoddam per potentiam in alio.

D. Thomas praemittit duobus modis posse dici aliquid mutabile: vno, per potentiam in alio existentem: quo pacto res omnes, antequam à Deo producerentur, erant possibilis esse, non per potentiam aliquam creatam quae in ipsis esset, cum nondum aliquid esset, sed per potentiam actiuam quae in Deo est, qua & de nihilo poterat illis esse conferre, & postquam esse illis contulisset, poterat eas in nihilum redigere, eo ipso, quod in fluxum, quo illis esse contulisset, vellet subtrahere.

Alio modo, per potentiam, siue actiuam, siue passiuam, in eo quod dicitur mutabile, existentem, vt homo potest intelligere per intellectum, tamquam per potentiam actiuam, & passiuam simul, & potest corrumpi per materiam primam, quae est potentia passiuam ad recipiendam formam, quae cum humana simul in ea esse nequeat.

Prima conclusio.

Immutabilia sunt omnia prae Deum per potentiam in alio.

Secunda conclusio.

Mutabilia sunt corpora inferiora tam

His positis statuit sequentes conclusiones. Prima est. Omnia sunt mutabilia, per potentiam in alio, nempe in Deo. Patet, quoniam omnia creari, & in nihilum redigi ab eo possunt, per potentiam actiuam in Deo existentem.

Secunda est. Corpora inferiora mutabilia sunt per potentiam, quae in ipsis est, tam secundum suam substantiam, quam secundum suam accidentia. Probat, quoniam illud est mutabile hoc modo, in quo

DISPUTATIO II.

Vtrum Caeli, & Angeli suapte natura desinere nequeant, siue quae proinde suapte natura entia necessaria.

P Ars affirmans colligitur ex D. Thoma hoc loco in conclusione 3. & 4. quatenus asserit, Caelos & Angelos non esse mutabiles secundum substantiam ex esse ad non esse per potentiam in se, ob idque postquam semel producti fuerint, suapte natura esse entia quaedam necessaria. Quod clarius affirmat 2. contra gentes cap. 30. & 55. quibus in locis docet, Angelos simpliciter esse necessarios, eò quod in se non habeant potentiam ad non esse. Possent tamen non esse per potentiam in alio, nepe in Deo, qui, si suspèdat influxum, quo liberè eis esse confert, cõtinuò eos in nihilum rediget.

D. Thom. sententia.

Contra hoc argumentatur Aureolus apud Capreolum in 1. d. 8. q. 3. Quoniam si Angeli secundum suam naturam desinere non possint, sed necessarîo essent, tunc secundum suam naturam non possent non esse: sed quod secundum suam naturam non potest non esse, neque diuina potentia potest non esse: cum ergo contrarium sit fidei affirmare, Angelos, aut Caelos diuina potentia non posse non esse: fit, vt dicendum non sit, eos suapte natura necessarîo esse, sed potius suapte natura posse non esse.

Aduersus eò obicitur. Primum.

Deinde argumentatur quidam alij, qui cõsent sententia D. Th. turā non esse in fide, quoniam Paul. 1. ad Timoth. 6. affirmat, solum Deum habere immortalitatem: ergo

Secundū.

ergo Angeli mortalitatem habent, desineretque suapte natura possunt.

Præterea, quoniam in 6. Synodo generali in epistola Sophronij Patriarchæ Hierosolymitani, quæ habetur actione 11. & approbatur tamquam orthodoxa ab uniuersa synodo actione 13. dicitur, intellectualia & inuisibilia non mori, & corrumpi, ut sensibilia, quæ fluunt & transeunt: non tamen esse immortalia per naturam, sed per gratiam ea à morte, & corruptione coërentem.

Supposita distinctione illa potentia passiuæ, aut quasi passiuæ in naturalem & logicam, suppositoque hanc non aliud esse, quam non repugnantiam, ut sit id quod secundum eam dicitur possibile, quæ omnia late exposuimus cum Aristotele 2. de interpretatione c. 3. sit prima conclusio. Angeli suapte natura mutari nequeunt substantialiter per causas naturales ab esse ad non esse, neque in eis est potentia aliqua naturalis ad talem mutationem, & ideo suapte natura, quemadmodum sunt simpliciter immortales comparatione causarum omnium naturalium, & non ratione alicuius doni superadditi, ut erant primi parentes in statu innocentie, & erunt beati post corporum resurrectionem: ita postquam semel esse à Deo acceperunt per creationem, sunt entia suapte natura necessaria, si ad causas naturales referantur. Hæc conclusio est quam D. Thomas hoc loco & aliis citatis intendit, & tantum abest ut parum fidei sit consona, ut & principii philosophiæ, & doctrinæ fidei sit maximè consentanea. In concilio namque Lateranensi sub Leone 10. sessione 8. damnantur, qui affirmant animam rationalem, saltem secundum philosophiam, esse mortalem. Quod si anima rationalis, neque secundum philosophiam mortalis est, utique suapte natura est immortalis, eò quod suapte natura, secluso quocunque dono supernaturali, non habeat, unde vi causarum naturalium corrumpi, desineretque possit: idem verò maiori cum ratione de Angelo est dicendum, & pari etiam ratione de celo. Quare, eo ipso quod esse acceperunt, entia necessaria sunt suapte natura, si cū causis naturalibus comparantur. Quod verò in angelis non sit potentia realis ad non esse, ex se est notum. Confirmatque id optimè Caietanus, quoniam nulla potentia, nullaque inclinatio naturalis est primò ad non esse, quod malum est, sed omnis est primò ad esse, ut materia primaligni ex eo est potentia ad non esse ligni, quod est potentia ad esse ignis, quod pugnat cum esse ligni in eadem materia, quare cū in angelis non detur aliquid, quod sit potentia ad aliud esse, quod pugnet cum esse angeli: sit ut in eo non detur potentia realis ad non esse. Cæli verò, si materiam habent specie distinctam à materia inferiorum corporum, cū careant potentia ad aliam formam, carent etiam potentia ad non esse. Si verò materiam habeant eiusdem speciei cum materia corporum inferiorum, dicendum est à forma Cæli, quæ neque qualitatem alicui contrariam secum patitur, neque illam ut dispositionem exigit, provenire, quod vi agentium naturalium corruptionis expertes sint, desineretque nulla ratione queant: de qua re infra dum de opere sex dierum sermo erit.

Secunda conclusio. Angeli, ac cæli possunt non esse per potentiam diuinam, daturque in eis potentia, non quidem realis ac naturalis, sed logica (id est, non repugnantia, ut non sint per potentiam diuinam) fundata in ipsorum naturis: quare suapte natura possunt non esse collatione facta cum potentia diuina. Hanc intendit etiam D. Thomas hoc

Molina in D. Thom.

loco, & aliis citatis, dum docet, Angelos accælos posse non esse, non quidem per potentiam in se, sed per potentiam in Deo. Loquitur enim de sola potentia reali, neque negat potentiam logicam in naturis eorum fundatam comparatione potentie diuinæ. Hanc & præcedentem conclusionem satis perspicue paucis ostendimus supra q. 3. art. 4. disputatione 1.

Ad argumentum igitur Anteoli dicendum est, angelos secundum suam naturam non posse desinere, sed necessariò esse, comparatione dumtaxat agentium naturalium, non verò comparatione Dei. Quando verò infert, quod si id ita esset, tunc secundum suam naturam non possent non esse, admittenda est sequela, si sermo sit de potentia naturali, & comparatione agentium naturalium: neganda verò est, si sermo sit de potentia logica comparatione potentie diuinæ: quando verò ulterius subsumit, id quod secundum suam naturam non potest non esse, neque diuina potentia posse non esse, neganda est minor, si in priori parte sit sermo de eo, quod secundum suam naturam non potest non esse per potentiam naturalem, quæ in ipso ad id sit, & comparatione agentium naturalium dumtaxat, in quo solum sensu inferretur argumento.

Ad testimonium Pauli dicendum est, Paulum loqui de immortalitate omni ex parte comparatione cuiusque potentie, quo pacto Angeli immortales non sunt, sed solum comparatione agentium naturalium.

Ad testimonium verò Sophronij dicendum est, hunc habere sensum intellectualia non esse immortalia per naturam, ut Deus est, quasi suapte natura non habeant potentiam logicam, seu non repugnantiam, ut non sint per potentiam diuinam: esse verò immortalia per gratiam, hoc est, per liberum influxum Dei, quo ea conseruat, ne in nihilum redigantur. Atque hæc planior & melior expositio est, quam ea, quam circa eundem locum tradit Miranda in sua summa.

QVÆSTIO X.

De æternitate.

ARTICVLVS I.

Quid sit æternitas.

DISPVATIO I.

AETERNITAS, ut Durandus in 1. d. 19. q. 2. rectè ait, significare videtur durationem interminabilem, seu interminatam. Unde æternum dicitur, quasi extra terminum, aut sine termino durationis. Quod enim à parte antè termino caret durationis dicitur æternū à parte ante: quod verò termino durationis caret à parte post, dicitur æternum à parte post: & quod utroque modo caret termino, dicitur æternum utroque modo. Tribus autem modis intelligi potest duratio aliqua interminata. Vno, secundum se totam, sed non secundum suas partes, quo pacto si motus cæli fuisset ex æternitate, duraretque in æternum, tempus (quod est eius duratio) esset interminatum secundum se totum à parte antè, & à parte post, sed non secundum suas partes, quæ planè terminum haberent. Alio modo potest intelligi duratio interminata, ita ut secundum nihil sui actū habeat terminum, possit tamen illum habere, quo pacto si

Ad primum argumentum in contrariū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Æternitatis nomine quid significetur.

G Deus

Tertio.

Potentia passiuæ, aut quasi passiuæ in naturalem, & logicam, aliâ natura, ut sit id quod secundum eam dicitur possibile, quæ omnia late exposuimus cum Aristotele 2. de interpretatione c. 3. sit prima conclusio.

Animæ rationalis neque secundum philosophiam mortalis est.

Angeli & cæli ex ipso quod esse acceperunt, entia necessaria sunt suapte natura, si cū causis naturalibus comparantur.

Cæli forma habent quædam corruptibilia, siue suapte natura.

Secunda conclusio. Angeli & Cæli desinere esse possunt per potentiam diuinam, fundatam in ipsorum naturis.